

Foto Anna-Lena Aderstedt
Kommunala ledningar och rör Del 4 (4)

Gamla pumphuset vid Pickesjön. Vatten- och avloppsfrågans hantering kom under 1900-talets första decennier allt mer att länkas samman med hela renhållningsväsendets organisation. Tidigare sköttes renhållningen av de enskilda fastighetsägarna med hjälp av lantbrukare i stadens närhet, som vanligtvis stod för latrintömning och hämtning. År 1893 gjorde hälsovårdsnämnden en framställning om stadens övertagande av renhållningen. Ett problem som särskilt betonades av hälsovårdsnämnden var de många entreprenörer som i avtal med husägare åtagit sig att sköta renhållningen. Drätselkammaren fick 1907 fullmäktiges uppdrag att utarbeta ett förslag till samlad lösning av renhållningsfrågan i staden. Två år senare antogs en plan för ett kommande renhållningsverk. Förslaget innebar bland annat att en så kallad pudrettfabrik skulle anläggas vid Gånghester i anslutning till en svingård. Tekniken inom renhållningsväsendets område hann dock på relativt kort tid ändra förutsättningarna för renhållningens organisering.

Framför allt hade den tidigare, i 1909 års plan förordade, pudrettfabriken, som var en följd av torrklosettsystemets utbredning, avförts. Vattenklosetterna hade inlett sitt segertåg och önskemålet var nu att sådana på sikt skulle installeras i alla fastigheter i staden. Man avsåg därför att installera vattenklosetter direkt och därmed undvika att först bygga ut systemet med torrklosetter. Renhållningsfrågan gick emellertid i stå. Borås blev på detta område inte den pionjär bland landets städer som staden hade hoppats. Visserligen togs olika initiativ till vidare utredningar. Stadsfullmäktige hade bland annat anmodat drätselkammaren, hälsovårdsnämnden och vattenverksstyrelsen att var för sig fundera över renhållningens framtida organisation. Under 1917 togs flera principbeslut av vikt för det fortsatta arbetet. Bland annat anslogs medel till den omtalade kulvertanläggningen för avlopp. Dessutom fick staden en renhållningsstyrelse. Men det instabila samhällsekonomiska läget under kriget bidrog verksamt till att etableringen av ett renhållningsverk dröjde. Under den tid som utredningsarbetet fortgick blev det nödvändigt att på annat sätt ordna renhållningen i fastigheterna, varför det 1926 anlades en pudrettfabrik vid Bockaryd utmed Varberg-Borås Järnväg cirka sex kilometer söder om staden.

En förklaring vad Pudrett är:

Pudrett är ett pulverformigt gödselmedel som framställs av människoexkrement. Det har funnits olika metoder för att bereda pudrett. Den enklaste, att helt enkelt via torkning och malning åstadkomma ett pulver, lanserades på 1850-talet. Denna metod, som hade sitt ursprung i Frankrike, vann aldrig någon större omfattning. Vanligare, framför allt i städer, blev beredning av kalkpudrett. Avfallet blandades med osläckt kalk och torkades till en pulverformig massa. För att i möjligaste mån reducera förlusten av kväve, blev det med tiden vanligare att blanda latrinerna med torvmull eller dyjord, vilket fördröjde jäsningen, hindrade avgång av illaluktande gaser och gav ett lätthanterligt gödsel. Torvmullspudretten blev en efterfrågad handelsgödsel.